

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 16196
WIELKOPOLSKIE

1. Obiekt

1958/1 KOŚCIÓŁ FARNY p.w. WNIEBOWZIECIA NPM

2. Czas powstania
pocz. XV w.
wieża XVIw.

3. Miejscowość

ŚREM

4. Adres Śrem, ul. Farna 9

nr hipoteczny KW 368

5. Przynależność administracyjna

województwo poznańskie

gmina Śrem

6. Poprzednie nazwy miejscowości

niem. SCHRIMM

7. Przynależność administracyjna przed 1.VI.1975r.

województwo poznańskie

powiat Śrem

8. Właściciel i jego adres

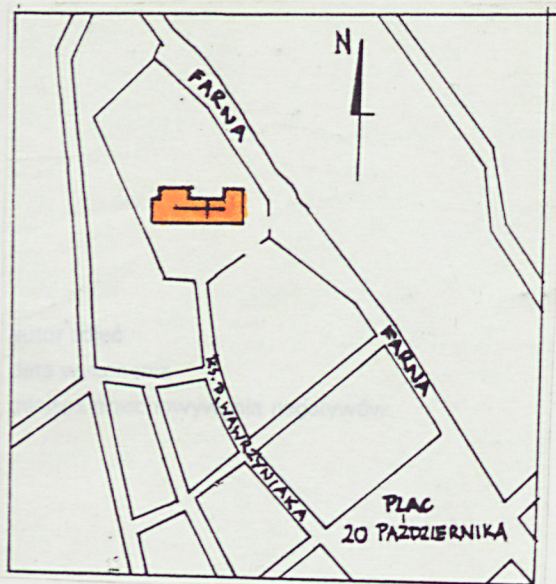
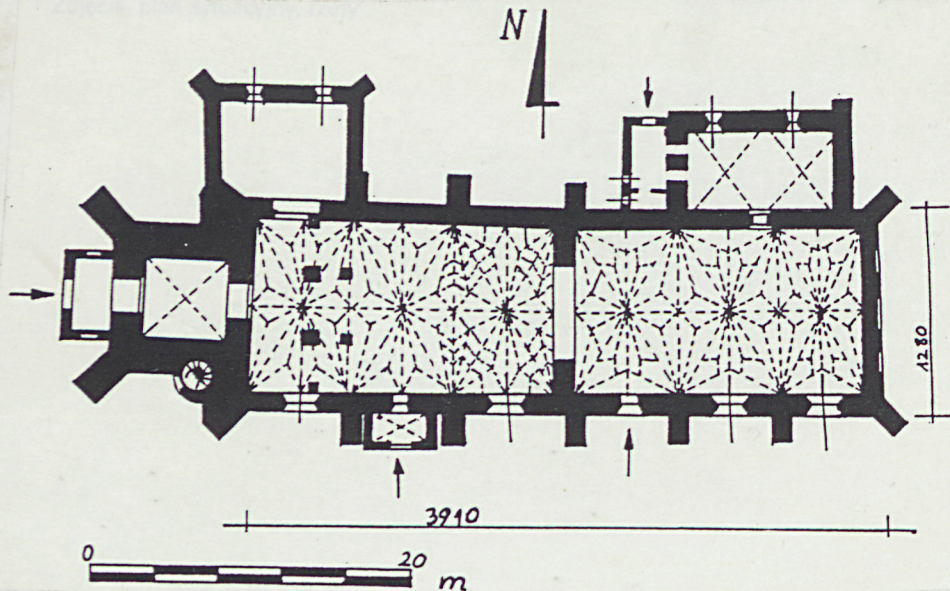
Parafia rzym.-kat., Śrem,
ul. Farna 8, 63-100

9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzym.-kat., Śrem,
ul. Farna 8, 63-100

10. Rejestr zabytków

2427A
Nr 146/13 data 22.12.1932

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Pierwotnie kościół mógł drewniany, za czym przemawiać może wzmianka z 1298 r.. Kościół murowany zaczęto znosić najprawdopodobniej zaraz po lokacji miasta prawobrzeżnego w 1393 r., gdyż najstarsze wzmianki o farze pochodzą z 1 poł. XV w.. W 1428 r. biskup poznański, Stanisław potwierdza erekcję kolegiaty śremskiej. Budowę ukończono w k. XV wieku lub na pocz. XVI. W 1504 r. cech rzeźników ufundował kaplicę wzniesioną po półn. stronie prezbiterium (obecnie zakrystia). W XVI w. od strony zach. dobudowano wieżę. Do półn. ściany nawy dobudowano w 1627 r. z fundacji Chłapowskiego, dziedzica wsi Kadzewo, Marszewo i Budzyniewo, drugą kaplicę, tzw. kaplicę Chłapowskich, w której składano zwłoki członków tej rodziny. W XVIII w. poddano farę dalszym przebudowom (gł. drzwi i okna). W 1842 kościół restaurowano a w 1892 przemalowano wnętrze. Od zach. strony wieży i od połudn. przy nawie dobudowano nowe kruchty oraz dobudówkę od zach. strony zakrystii. Budowla jest utrzymana w formach późnogotyckich z elementami neogotyckimi (kruchty) i wczesnobarokowymi (zwieńczenie wieży i jej najwyższa kondygnacja)

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: Kościół farny znajduje się na prawobrzeżnej części miasta, na pn.-zach. od pl. 20 Października (rynek) u półn. wylotu ul. ks. Wawrzyniaka. Budynek orientowany, od półn. przylega cmentarz - całość otoczona murem ceglany. Ogrodzony teren ma kształt zbliżony do prostokąta, którego dłuższe krawędzie przebiegają wzdłuż osi PN-ZACH-PD-WSCH a bok półn.-wsch. przylega do ul. Farnej. Na teren przykościelny prowadzą dwie barokowe bramy: od ul. ks. Wawrzyniaka i od ul. Farnej oraz przejście z terenu przed budynkiem plebanii powstałe w wyniku częściowego demontażu muru na odcinku leżącym pomiędzy bramami. Bramy pierwotnie były trójprzelotowe nawiązując swoim kształtem do łuku triumfalnego. Obecnie jedno z przejść (wschodnie) w każdej bramie jest zamurowane.

MATERIAŁ: Świątynię wzniesiono z cegły w układzie gotyckim z dodatkiem zendrówek w wielu miejscach zakłóconym przebudowami i pracami restauracyjnymi. Zarówno nawę jak i prezbiterium przekryto sklepieniami gwiazdzistymi, ale różniącymi się rozrysowaniem żeber wewnętrznych, ponadto wschodnie przesłko nawy zostało wzbogacone o liczbę żeber wplecionych w stosunku do pozostałych przesłki nawy. Ponadto sklepieniami krzyżowymi przekryte zostały: zakrystia, pomieszczenie podwieżowe oraz połudn. kruchta. Kaplica Chłapowskich (przy pn. ścianie nawy) posiada strop, tak samo jak kruchty zach.. Wieża dachowe różnią się rodzajem stosowanych konstrukcji: nad prezbiterium - pierwotna, późnogotycka, stolcowa; nad nawą - barokowa, wieszarowa. Korpus gł. oraz zakrystia kaplica Chłapowskich i dobudówka przy zakrystii zostały pokryte dachówką korytkową, nad kruchtami zadaszenia z blaszanych arkuszy. Na wieży wczesnobarokowy hełm z 8-boczną, dwupoziomową latarnią i iglicą. Podłogi w kościele zostały wyłożone płytkami ceram. różnobarwnymi i wielokształtnymi, układanymi w różne wzory. Komunikację pionową (wejście na chór muz., wieżę i poddasze) zapewniają kręcone schody ceglane w klatce schod. pomiędzy wieżą a pd-zach narożną przyporą. Stopnie schodów są wyłożone grubymi deskami drewn. Okna krosnowe, pojedyncze, ostrołukowe. Drzwi płycinowe, pełne i masywne, pojedyncze i podwójne, częściowe oszklone oraz ciesielskie.

RZUT: Nieregularny. Kościół jednonawowy z prezbiterium, przy czym nawa i chór są trójprześłkowe o przesłkach prostokątnych, poprzecznych. Nawa i prezbiterium są równej wielkości, oddzielone łukiem tęczowym równym połowie szerokości wnętrza kościoła. Od zach. przylega do nawy wieża na planie kwadratu, a do niej z koleikruchta na rzucie prostokąta poprzecznie ustawionego do osi kościoła. Osiowy charakter świątyni jest zachwiany dobudową dwuprześłkowej zakrystii na planie podłużnego prostokąta po półn. stronie prezbiterium na wysokości pierwszego i drugiego (od wschodu) przesłki oraz gospodarczej dobudówki po zach. stronie zakrystii a także prostokątnej, zbliżonej do kwadratu, obszernej kaplicy na wysokości pierwszego od zachodu przesłki nawy, po jej północnej stronie i niewielkiej kruchty dostawionej do połudn. boku środkowego przesłki nawy. Kościół od zewnątrz opięty został masywnymi przyporami, także narożnymi. Pomiedzy wieżą a pd-zach narożną przyporą nawy wbudowano okrągłą klatkę schod..

BRYŁA: O bryle kościoła decyduje przede wszystkim niewysoki korpus nawy i prezbiterium oraz dostawiona od zach. wieża. Brak zewn., wizualnego nośnika infor-

14. Kubatura 7 600 m ³ (bez poddasza) +ok. 4000 m ³ wieży	15. Powierzchnia użytkowa pow. zabudowy ok. 550 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne obiekt sakralny	17. Użytkowanie obecne obiekt sakralny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja - gruntowny remont ok. 1950 r.: -konserwowany w l. 70-tych: m.in, wymiana pokrycia dachu, konserwacja więźby		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania obiektu dobry. Brak widocznych śladów utraty statyki czy nieszczelności pokrycia. Uszkodzenia drewn. podłogi platform wewnątrz wieży.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie okresowe przeglądy techniczne budowli i wyposażenia			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

Katalog zabytków sztuki w Polsce
J. Kothe, Verzeichnis der Kunstdenkmaler der
Provinz Posen, T. III, Poznań 1913
J. Łukaszewicz, Krótki opis historyczny kościo-
łów parafialnych w dawnej diecezji
poznańskiej, Poznań 1859
Dzieje Śremu (red. S. Chmielewski), Warszawa
- Poznań 1972

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Wiesław Biegański

.....
imię i nazwisko

data ..... listopad 1993 r. ....

26. Sprawdził

.....
imię i nazwisko

data .....

27. Załączniki

wkładka do karty ewidencyjnej nr 1.

1. Miejscowość S R E M	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół farny p.w. Wniebowzięcia ~~NPM~~	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) opis obiektu (cd. poz. 13)
---------------------------	--	--

cd. poz. 13:

macji o wewn. podziale korpusu nasuwa myśl o niezwykle wydłużonym- zwłaszcza w widoku od południa- monumentalnym wnętrzu. Wrażenie monumentalności zostaje wzmocnione wykresem okien (wąskie i wysokie), gęstym rozstawem masywnych i wysokich podpór oraz wysokim dwuspadowym dachem nad korpusem gł.. Wizualnie więc kościół wydaje się z zewn. obszerniejszy i wyższy tym bardziej, że brak mu zdecydowanych akcentów horyzontalnych a monumentalna, kilkukondygnacyjna wieża, wysoka ok. 60m, zwieńczona strzelistą iglicą potęguje doznania.

ELEWACJE: południowa- najbardziej wyeksponowana; nie tynkowana; Od zachodu dostawiona wieża. Elewacja korpusu rozcłonkowana 7. przyporami: dwiema skośnymi w narożach i pięcioma między nimi o różnej ilości uskoków i wysokości, sięgającej prawie gzymsu koronującego. Pomiedzy nimi niezwykle smukłe i wysokie okna ostrołukowe z laskowaniem. Na osi drugiego od zachodu okna pomiędzy skarpami wbudowana niewielka kruchta z szerokim, ostrołukowym, kilkuuskokowym ościeżem, kryta dachem dwuspadowym o dużym kącie rozwarcia zaaksonowanym trójkątnym szczytem ze ślepym okulusem. Pomiedzy 4. i 5. przyporą od zachodu ostrołukowy portal z kilkustopniowym ościeżem.

wschodnia-symetryczna; Flankowana narożnymi, skośnymi, kilkustopniowymi przyporami. Oś symetrii wyznaczona przez pionową, prostokątną, tynkowaną na biało płycinę sięgającą prawie podgzymsowego, tynkowanego fryzu płycinowego, gładkiego, rozciągniętego na całą szerokość elewacji. W górnej części pionowej płyciny prostokątna, tynkowana wnęką z oknem witrażowym zamkniętym łukiem dzwonowatym. Po bokach wzdłuż środkowej płyciny, inne dwie równe jej wysokością, ale węższe i zamknięte półkoliście. Elewację zamyka otynkowany szczyt późnogotycki, zębaty ze sterczynami i okrągłymi przezroczkami oraz wewn. podziałem na płaszczyzny ujęte w obramienia z profilowanej cegły.

północna- silnie zróżnicowana. Od wschodu zakrystia przykryta dachem pulpitowym od wsch. i zach. zamkniętym półszczytami analogicznymi do tego z elewacji wsch. (bez podziałów wewn.). W pn-wsch narożniku zakrystii niska skarpa. W ścianie wsch. jedno okno, w północnej- dwa zamknięte ostrołukiem. Do zach. ściany zakrystii przylega niska dobudówka, kryta dwiema połaciami dachu z wejściem od północy. W środkowej części elewacji dwie przypory- wąskie, kilkuuskokowe. W części zach. elewacji kaplica z dachem i oknami, i szczytami jak na zakrystii. Naroża kaplicy podparte ukośnie ustawionymi skarpami. Pomiedzy nimi dwa ostrołukowe okna. Po wsch. stronie kaplicy, w górnej części kościoła, dwie półkoliście zamknięte blendy. Od zachodu dostawiona wieża.

zachodnia- Narożniki wieży wzmocnione skośnymi, wysokimi przyporami, pomiędzy którymi kruchta z ostrołukowym wejściem od zach. i dwiema ostrołukowymi, otynkowanymi wnękami od południa i północy z okulusem nad ostrołukami. Kruchta kryta dachem dwuspadowym niskim przesłoniętym szczytem schodkowym ze sterczynami w postaci ceglanych filarek i tynkowanymi płycinami.

WNĘTRZE: jasne. Łuk tęczyowy hamuje tendencję tunelową. W zach. prześle nawy chór muz. umieszczony na filarach. Artykulacja ścian poprzez akcentowanie ceglanych pilastrów (na które spływają żebra sklepienne) na białym tle ścian. Walec estetyczny podnoszą kolorowe posadzki, w niektórych miejscach o charakterze

Wkładkę założył: .....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

mozaiki. Uwagę zwraca architektoniczny ołtarz główny w jasno-złotej tonacji z oknem witrażowym na wysokości naczółka.

WYPOSAŻENIE: ołtarz gł. , architektoniczny z XVIII w.; ołtarze boczne : św. Trójcy 1 poł. XVII w., Adoracji Matki Boskiej z 1 ćw. XVII w.; konfesjonały rokokowe; nagrobek leżący Jerzego Łączyńskiego renesansowy; dzwony z 1533 r. 1840 r. , boazeria w kaplicy Chełpowskich.

INSTALACJE: elektryczna, wodno-kanalizacyjna, ogrzewcza, odgromowa

Wkładkę założył:

Wiesław Biegański
listopad 1993 r.

fot.2
widok na wieżę
od zachodu